

LUCEAFARUL

REVISTA
ILUSTRATA

PENTRU
LITERATURA
SI ARTA

Anul IX.

Nr. 22.

Sibiu, 16 Noembrie 1910.

SUMARUL:

I. Agârbiceanu . Ion Buzdug (nuvelă).
Alice Călugăru . Visarea cea din urmă (poezie).
D. Anghel . . . Mihail Kogălniceanu.
Alice Călugăru . Cântec (poezie).
A. Popovici-B. . Primăvară (poemă).
Maria Cunțan . . Cântecelor mele (poezie).
Dr. E. Tarangul . Valea Ușei (legendă).
V. Cioflec . . . „Ciufu“ (schiță).
Maria Cunțan . . Iubirea vieții mele... (poezie).
Victor Bilciurescu . Alt dor (poezie).
N. Iorga Cugetări.
Vasile Stoica . . O, nu-mi zâmbi... (poezie).
Vasile Savel . . Albumul morților.

G. Bogdan-Duică . Cronică teatrală.
Dări de seamă:
II. Chendi N. Davidescu, La fântâna Castaliei; Gh. Diamandi, Bestia.
T. A. Dr. Vasile Bianu, Doctorul de casă.

Cronică:
Boicotarea ziarului „Lupta”.
Biblioteca populară a „Asociațiunii”. Concertul doamnei Lucia Cosma. Aniversarea lui Musset. Sinaia-Rucăr și Bran.
— Poșta redacției.

Ilustrațiuni: 6 reproduceri fotografice după tablourile: Th. Aman, Hora; A. Vintilescu, Șatră de Țigani; Verona, Fete în pădure; Luchian, Spălătoreasă; Grant, Biserică de sat; Th. Aman, După culesul viilor.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, Ștefan Cacoveanu, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocârlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT :

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.
6 luni 6 „ „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.
6 luni 8 „ „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

— În editura W. KRAFFT, Sibiu —

au apărut

Calendare pe 1911:

Amicul Poporului, calendar pentru familie, redactat de d-l I. Popovici, cu articole originale ale renumiților autori români, numeroase ilustrații originale și ca adaus un șematism statistic al Românilor din Ungaria și Ardeal. Anul 51. —.70 bani.

Poznașul, calendar umoristic ilustrat, redactat de d-l Ermil Borcia, cu o nouă copertă originală de tot, reprezentând portretul lui Haralamb Călămăr, cu ornamentații naționale executate excelent în culori de profesorul Florian Mureșianu. Materialul exclusiv hazliu însoțit asemenea cu gravuri originale ale apreciatului desenator Mureșianu. Anul 16. —.60 bani.

Calendarul Săteanului, calendar de casă ieftin, ilustrat. Anul 20. —.30 bani.

Calendar cu litere vechi, singurul calendar românesc cu litere cirile. Anul 119, cel de pe urmă, nu mai apare pe viitor. —.50 bani.

Porto pentru Austro-Ungaria —.10 bani, pentru România —.20 bani.

Ion Buzdug.

Ion Buzdug își poartă cu silă mare slujba de argat, de-o vreme încoace. Obrajii i se fac tot mai pământii pe zi ce merge, ochii i se adâncesc, și cu cât se cufundă mai tare în orbite, au o lucire tot mai ciudată. Cu carul, cu plugul, rar deschide gura să îndemne

Ion Buzdug n'a fost deprins să se gândească. Dela optsprezece ani a slugit tot în curtea aceasta, și acum împliniă la Crăciun douăzeci și opt. De când s'a pomenit aici munciă, fără îndemnul nimănui de când se crăpă de ziuă, până da amurgul. Aveă carul, plugul,

Th. Aman, Hora.

boii. Tușește sec, și fruntea i se tot întunecă. Curtea stăpânului e largă, și Buzdug rătăcește de multeori dela un acaret la altul, fără să știe după ce umblă. Nu-i pasă de vorbele celorlalți argați, fuge de poveștile lor și seara, cât ce-a isprăvit cu nevastă-sa cina, se trântește pe păcelul de după ușe. Se culcă de vreme, dar adoarme greu. Îl dor par'că toate oasele, și în urechi i țiuie de-o grămadă de vreme ca un cântec depărtat de greieri.

boii lui, și stăpânul îl puneă totdeauna pildă celorlalți argați.

„Uitați măi, boii lui Buzdug, gândești că nu se hrănesc ca și ai voștri, la aceeaș iesle. Uitați la carul și la plugul lui! Acesta-i om odată“. Și-l băteă prietinește pe umăr. Ion Buzdug nu simțiă nici o măgulire. El își vede de treabă ca și când ar fi îngrijit de averea lui. Înainte cu trei ani s'a însurat. A stărut mult pe lângă stăpân să-i deie simbria să plece. Cu nevasta cum va mai rămâneă

la curte? Dar stăpânul nu s'a înduplecat. I-a dat casă, o odăiță, aci în curte, i-a urcat simbria și-a rămas.

Ion Buzdug s'a gândit atunci așa în fugă: De ce mă ține stăpânul? De ce-mi urcă simbria? Nu și-a dat seama niciodată de-i om bun sau rău stăpânul său. Dacă l-ar fi văzut între domni mai mulți, poate nici nu l-ar fi cunoscut. El își cunoștea boii lui, mari și grei, vorbiă din când în când cu slugile. Pe stăpân îl vedeă mai deaproape când îi cereă ceva din simbrie.

A. Vintilescu, Șatră de Țigani.

S'a așezat cu nevasta în odăița dăruită de d-l Martin și și-a văzut de munca lui ca și mai înainte. Gândiă: vrea să-mi facă un bine.

Nevăstuța și-a împodobit cocioaba cu culmile, cu vreo patru iconițe aduse dela părinți, și-i părea odaia grozav de strâmtă.

„Avem să ne înădușim aici, Ioane“, îi zicea nevasta în cei doi ani dintâiu. „Abiă te învârți, și n'ai unde să așezi nimica.

— N'a fi până-i lumea, nevastă. Mai stăm un an, mai adunăm ceva bănet, și ne-om cuibări și noi undeva în sat. Am pus ochii pe-un loc de casă. Are și grădină. Numai să așteptăm puțin“.

Ion Buzdug vorbiă puțin și cu nevastă-sa. Cât ară, cât cără la fân și la grâu, cât umblă pe hotar ziulica întregă, amintirea muierii nu-l mai părăsiă. Fiori calduți treceau prin trupul lui vânjos. În drum spre casă roiu

întreg de cuvinte i se învăluiau, cuvinte blânde, curate, frumoase: cum va întrebă, cum va vorbi cu femeia dacă va ajunge acasă. În toată curtea boierească singură cocioaba unde-l așteptă nevasta, i se părea cu preț și vrednic de privit. Dar Ion n'avea darul vorbei. Părea că-i grea limba. Și el, după ce-și îmbrățișă femeia, puține cuvinte mai avea pentru dânsa.

Din primăvara asta nevasta nu se mai plângea pentru micimea căsiei. Dimpotrivă cercă s'o înfrumșezeze tot mai mult, și vorbiă cu Ion cu multă bucurie în graiu și în ochi. Din primăvară nevastă-sa întineriă par'că. Pelița obrazilor i se rumeniă, și strălucirea din ochii ei se întăriă mereu. Când sosiă Buzdug dela hotar, seara îl așteptă cu voie bună, cu o mulțime de povești, de nimicuri. Ion se bucură și munciă cu puteri îndoite.

În vară, la căratul grâului, într'o zi argații amiezau la umbra stogurilor. Căldura cădeă dogoritoare din înălțimi, adia în unde din pământ și din stoguri.

„Ar fi mai bine la umbră de casă acum, vere Buzdug! Noi ne coacem aici, iar alții se răcoresc în umbră, își albesc pelița obrazului și-și fac carnea fragedă“. Zise un argat.

— Hm! făcū Buzdug. „Tot omul cu slujba lui. De ce nu te-ai făcut agent să stai cu peana după ureche“.

Cățiva râseră.

— Înțeleg eu și pe alții, nu numai pe agenți, vere. De pildă, să luăm o femeie. Bărbatul său muncește ca un bou. Nu-i cade jugul din gât decât Sâmbătă seara, ș'atunci numai ca să-i fie mai greu Luni dimineața. Iar ea, dacă mai pui că n'ar avea nici copii, stă toată ziua la umbră c'o cusătură în mână. I mai

vine urâtul, ca ladomnii cari n'au de lucru, și caută să-i treacă vremea mai ușor“.

Ion Buzdug își ridică o clipă ochii, și privi pe celce vorbise. Nu mai zise nimic, cât ținu prânzul.

Din ziua aceea însă i se puse un ghimpe. De ară, de cără bucate, de eră cu boii, ghimpele nu-i da pace: mișelul acela de bunăseamă vorbise, gândindu-se la nevastă-sa, — a lui Buzdug. I-e ciudă că trăiește mai ușor ca nevestele lor. Rar îi veniă gândul greu: să fie ceva la mine în casă? Gându-i veniă rar, dar de trecut îi treceă ca un fulger. Într'o zi erau toate plugurile la arat. Ogorul eră departe de sat și într'amiază se vărsă un puhoiu să ducă arătura. Pe sat însă nu picură un singur strop. Plugurile veniă de vreme acasă. Dar intrară nebăgați în seamă pe poarta depărtată. Oamenii plouați vorbesc totdeauna încet. Ion Buzdug își află odaia încuiată. „Se va fi dus prin sat nevasta gândi, și merse să-și lege boii. Trecând pe lângă locuința stăpânului auzi însă un răs argințiu, răsunător, sus în căsi. Îl auzi și păli ca de gălbinare.

De-atunci Ion Buzdug se uscă pe picioare. A trecut toamna, au căzut zăpezile groase, apele murmură sub podul de ghiață, și Ion nu s'a putut hotări într'un chip. Veșnic îl junghie durerea și nu se hotărește s'o curme. Cu nevasta se poartă ca mai înainte, numai cât n'o mai îmbrățișează. Când nevasta-i adoarme, se scoală în păcel și o privește îndelung, înfiorat, ca pe-o minune ori ca pe-o arătare grozavă. Clatină din cap și se lasă în capul oaselor pe păcel. N'a cutezat s'o spioneze mai mult, dar îi simțiă păcatul din toată vorba, din toată privirea.

Veniă de multe ori ud-leoarcă dela hotar, și femeia cu mare grijă îi puneă hainele să se uște. Miros greu se răspândiă în casă. Ion ziceă: „pune-le afară“, dar Săftuța nu și nu:

„Las', loane las' că nu-i nimic. E mai bine așa. Se uscă mai îngrabă“.

Buzdug se lăsă pe păcelul lui. Vedeă pe muiere-sa cu trupul cărnos, cu obraji albi de doamnă. Simțiă că aerul din casă îi face rău Săftuței. Dar ea răbdă. Răbdă și radeă, povestind nimicuri. De ce răbdă? Ion, cum stă întins pe păcel, da să zimbească. Dar zimbetul lui eră un rânget urât, de monstru.

De stăpân se feriă. Îl simțiă de departe îl cunoștea de pe pas, și-i încunjură cărările. Câteodată tot se întâlneau.

Verona, Fete în pădure.

„Ce-i Buzdug, frate, par'că nu ești în toate apele. Ești bolnav ori ce? ”

— De, stăpâne. Mai dă boala în om câteodată.

— Hei, voinice, d'apoi așa slugă credincioasă îmi ești? De ce nu-mi spui? Trimitem după un doctor.

— N'am eu lipsă de doctori, stăpâne. Are să-mi treacă.

Alteori d-l Martin îi vorbiă cu asprime. Odată-i zise:

— Să nu te mai văd tândălind prin curte! Ce ai, spune-odată? Mai nainte boii tăi erau cei mai îngrijiți, cei mai hrăniți. Uită-te la ei acum: numai oasele.

— E drept, stăpâne. Da-i vorbă că-i beteag stăpânul, trebuie să se cunoască și pe boi.

— Atunci vorbești românește: trimitem după doctor.

— Ba nu, că-mi trece mie. Dar ți-o spune: boii nu ți-i mai îngrijesc. De pe partea mea pot să-i mânce lupii.

— De ce, măi loane? întrebă d-l Martin încremenit.

— Nu-mi mai vine.

— Ce nu-ți mai vine?

— Nu-mi mai vine. Nu mai am atragere.

— Nu vei mai avea, dar e vorba că eu îți plătesc. Eu dau simbrie mare.

— Mă mulțănesc bucuros de ea. Dacă vrei plec mâne.

Luchian, Spălătoreasă.

Stăpânul îl privi scrutător. Apoi zise:

— Las' gluma, loane, și vezi să fie ca mai nainte.

— Hm! știam eu că n'ai să te 'nvoești să merg.

— Și de ce să nu mă învoesc?

— Dumneata vei ști mai bine decât mine. Ți-s slugă cu credință. Asta-i, cu credință". Buzdug se aprinse la vorbă. Nicicând n'a povestit atâta cu stăpânul. Simția cum încep să se trezească în el patimi grele, simția cum îl furnică vinele. Tăcu deci, și intră în grajduri.

Simția Buzdug, că deși-i tare și acum, om întreg nu mai este. Nu cutează să-și cerce simțămintele, și așteptă așa, trăind par'că într'un vis plin de ferbințeli. Îi părea câteodată că i se limpezește înaintea ochilor, că

s'a obișnuit cu nevasta și cu stăpânul lui de-acum. Dar seara când vedeă zâmbetele femeii, grija cu care-l încunjură, i se strecură pe buze rângetul acela urît de mai înainte.

În postul Crăciunului se întâmplă că se bolnăvește Săftuța. Boliă greu de trei zile, și stăpânul nu știă cum să intre 'n vorbă cu Ion. Când auzi însă dela alții că nevasta-i pe moarte d-l Martin intră ca o furtună, palid de nesomn, în odaia bolnavei. Buzdug ședea pe laviță, cu cotele pe masă.

„Ce-i loane? E greu bolnav? De ce nu vii, nenorocitul să-mi spui, să mergem după doctor. Ai păcat greu. O lași să moară cu zile.

Buzdug nu se mișcă. Rânji sec:

— N'am știut, stăpâne, că se poate. N'am știut că iai în seamă și porți grije de-o biată slujnică. Iacă noi, cei de jos, nu cutezăm să nădăjduim atâta milostivire. Ai inimă de aur d-ta".

Stăpânul se apropie de pat. Bolnava deschise ochii, dar când zări pe Martin, se cutremură și-și întoarse capul spre părete. Buzdug își privi stăpânul. Îl privi cu încordare. Văzu cum albește, cum începe să tremure ușor.

„Nu-i nimic, domnule. Nu te poate suferi. Atâta. Dar nici pe mine nu mă poate suferi. Stai să vezi ce ferbințeli are". Fără să-l mai întrebe luă mâna stăpânului și o puse pe fruntea bolnavei, apoi la inima ei. Buzdug privi cu ochii uscați aprinși pe Martin. Acesta își trase repede mâna, ca de pe jar.

„Uite cum bate inima. Și nu bate așa. Asta-i semn de moarte, zise Buzdug și șezu iară pe laviță, cu cotele pe masă.

— Scoală omule, înhamă caii la sania cea mică. Vii cu mine la oraș. Trebuie să aducem un doctor. Ion ieși și în grabă sania eră gata.

— Mână grabnic. S'ajungem până nu înserează. Ion Buzdug sări pe capră și biciui odată caii. Drumul eră vinețiu, și steluțe multe albe jucau în aer și pe câmpia de zăpadă.

— Ai plecat desbrăcat, nebunule. Ai să cazi și tu bolnav, zise Martin văzându-l pe Buzdug numai în pieptar.

— Nu-i nici o pagubă, stăpâne. D-ta iubești vieața. Sunt oameni mulți, crede-mă, cari n'o mai iubesc. Acum, ori mai târziu, tot un drac. Pocni din biciu, și calul din stânga-i izbi o copită de zăpadă în frunte.

— Iacă, zise el întunecat, întorcându-se spre stăpân. Poate să-ți vie moartea din mica toată... Dintr'o piatră, dintr'un glonț, dintr'un pumn chiar. Nu-i bine, stăpâne, să ți-nem așa de mult la vieața.

— Mână, mână mereu, că se 'nseară. Pe Săftuța poate să n'o mai aflăm.

O goană făcută de-o jumătate de ceas. În

urmă se coborîră printre două umere de deal să treacă râul. Eră ușor de trecut. Dar Buzdug pe la jumătate, cârni din linia vadului, arse caii din pleasna de fuior, și sania alunecă la dreapta.

„Oprește-i, nebunule. Uite dăm în apă. Stai Buzdug“.

În vreme ce arse înc'odată caii, pe când ghiața începă să pârăie sub sanie și nu mai eră nădejde de scăpare, Buzdug se 'ntoarse spre stăpân, și-i zise rânjind: „E o prostie, stăpâne să iubești vieața. Se află totdeauna brațe, cari să-ți smulgă fericirea“.

I. Agârbiceanu.

Visarea cea din urmă.

Vieața m'a făcut să fiu păgână,
Să fiu surizătoare, — în iubire,
Puterea sorții, tănuit mă mână,
Un inger rău și blând m'a luat de mână
Ș'am ocolit străvechia fericire.

Cules-am din a dragostei grădină
Înveninate flori și roade rele,
Și 'n vieața tuturor de-am fost străină,
În vieața tuturor am fost de vină
Că drumuri am brăzdat vieții mele.

Cules-am sărutări cum se adună
Un snop de flori, și inimi cum se strânge
Un braț de roade rupte de furtună,
Dar le-am înapoiat: căci o nebună,
Fugară soartă, voile'mi înfrânge.

Și am iubit cu dragoste curată
Ș'a doua oară și-a treia oară!
Și am jertfit în urmă, turburată
Pe rugul patimei. Și câteodată
Dispreț am dat cu dragostea-mi ușoară.

Vibrând din toate coardele, mă 'nfrânse
Iubirea, rând pe rând. Și 'n veci schimbată,
De-atâtea ori cu glasuri noi se plânse,
Ș'adesea câte o coardă, trist se frânse
În inima-mi de vieață sângerată!

Dar azi, când zac tăcând de friguri arsă,
Când pleoapele, mi se închid fierbinte,
În spre trecut gândirea-mi reîntoarsă
De sărutarea ta pe veci neștearsă,
Înfiorată-mi readuce aminte!

Tu care ai fost întâia mea visare!
Tu care ai fost întâia mea iubire!
O tu ce nu mai cunoscut! Tu care
Zâmbit-ai de năvalnica paloare
Ce-mi răspândiă pe față a ta venire!

Oare-ai știut că 'n nopți cu atâtea stele
Atâtea 'ncât se prăbușiau din slavă!
Văzută până 'n ziuă, doar de ele
Am stat la marginea ferestrei mele
Cu inima de dorul tău bolnavă.

Și-n taină, cu dorința-mi turburată
De-a fi cu tine, închipuiam o scară
Cătră fereastra ta de lături dată,
Și-n gând, în preajma ta intram odată
Cu fluturii din nopțile de vară.

Și-n dimineți fierbinți de par'că ape
În ceruri tremurau de atâtea soare
Veneai, cu ceasul soarelui, aproape!
Cum ți-am ascuns sub aplecate pleoape
A gândurilor mele sbuciumare!

Tu nu-ți mai amintești de dimineața
În care singur ai venit odată,
Și-n mânilor-ți îmi îngropasem fața.
Dar mie, turburatu-mi-a vieața
Că m'au atins pe gura 'nfiarbântată.

Și-n seara când te-ai dus, întâia dată
Tu ai văzut tăcuta mea 'ntristare,
Și frunții-mi pe-al tău umăr rezemată,
De răul despărțirii i-a fost dată
Întăiu și cea din urmă sărutare.

O nu te îndoi că numai ție
Îți scriu, din toată lumea necuprinsă!
Că-n drumul vieții mele au fost o mie
De sărutări cari mi-au dat beție,
Dar fruntea-mi fû numai de tine atinsă.

Pe față-mi, tinereța mea, neștearsă
Va rămâneă, prin darul moștenirii;
Și nici de lacrimi ce jalea varsă,
Și nici de patimă nu va fi arsă,
Și nici de legea timpului ș'a firii.

Dar tinereța mea adevărată
S'a scuturat de pulberea ei ninsă.
Căci sufletul, ca fluturii, odată
Își are'n vieață vremea fermecată,
Și-și are'ntâiu splendoarea neatinsă.

Iubirea cea dintâiu ți-am dat-o ție
Când mintea-mi nu puteă ca s'o înfrâne.
Ți-am dat a vieții mele curăție.
Tu singur, tu întâiu, tu pe vecie
Iubirea vieții mele vei rămâne!

Și când gândesc ce mult mi-au fost străine
Iubirile din calea-mi sbuciumată!
Ce scurtă vreme atâta trudă ține!
Azi numai că te-am întâlnit pe tine
Un preț mai dau vieții mele toată!

O, nu știi patima renăscătoare
Cu ce tărie nouă iarăș arde!
Când astăzi friguri mult dogoritoare
M'abat — când sufletul din nou mă doare
De deșteptarea amuțitei coarde!

Mă simt ca pe un lung drum rătăcitoare,
Aș vrea acum să mă re'ntorc din aste
Fugare drumuri, ca pe o largă mare
Ce bate insule cu 'mbătătoare
Grădini, și scaldă fețe vii de coaste.

Grădinile zadarnice s'apună
Departate cu a lor roade 'nveninate!
Și coastele să piară de furtună!
Și valurile mari ce aspru sună
Rămâie 'n zare tot mai depărtate!

Căci dac'am rătăcit pe mult amara
Și sbuciumata mare a vieții 'ntinse,
Întâia mea iubire-ar fi ea țara
În care odată-aș regăsi comoara
Simțirii mele celei neatinse.

Căci sunt sdorbită de așa cale lungă
Și repede, de e de-acum sfârșită,
Din barca mea ce valurile-alungă,
Cum aș sări pe țărni de-ar fi s'ajungă!
Cum m'aș culcă pământului, trudită!

Alice Călugăru.

Mihail Kogălniceanu.

— Din carnetul unui ieșan. —

Ce farmec trist au colecțiile vechi, efemerele de o zi, foile grabnic tipărite, ca să arunce o știre senzațională, o telegramă care a făcut ocolul lumii, o întâmplare stropită cu sânge și câte alte fărâme din vieață. Așa, răsfoiam mai ieri colecția prăfuită a unui jurnal, ce poartă data anului 1877, și o melancolie nestăpânită mă cuprinsese, cetind întâmplările trecute, dând peste nume ce au pasionat opinia publică, căzând peste anunțuri de prăvălii vechi.

Filă peste filă se așeză, zi peste zi, an peste an, păstrând în ele, ca 'n niște pături sedimentare, urma unei vieți care a fost. Și iată că printre atâtea știri și fapte diverse,

printre telegramele ce vădeau starea febrilă de care eră cuprinsă lumea în apropierea războiului, am dat peste faimosul discurs al marelui Kogălniceanu, privitor la profesorii universității din Iași. Pasionat, ca un vânător chemat pe o urmă, am rătăcit înainte în pădurea aceasta de hârtie, ale cărei foi le-a scuturat rând pe rând anotimpurile. Și figura marelui om se ridică covârșitoare dintre pagini, întunecând încetul cu încetul pe ceilalți, pe toate gloriile de o zi, pe toate fantezele cari reușise să înșele cu aparența lor sgomotoasă ochii miopi ai contimporanilor. Gândirea vie licăria scăpărătoare dintre rânduri, și mintea mea rămâneă vrăjită de puterea

cugetării lui, de caldul patriotism, de înflorirea curat neaoșă a cuvintelor pe cari le îngemănă în elanurile lui oratorice. Nu erau vorbele de efect ale oratorilor noștri cari îți iau auzul cu sonoritățile lor și apoi rămân goale de miez, odată ce litera nepărtinitoare a tiparului îi le pune sub ochi. Și încet, încet, luându-mi ochii de pe foile prăfuite, l-am revăzut așa cum l-am cunoscut în casa noastră. Omul de toate zilele, glumeț și iubitor de copii a reapărut cu ochelarii lui măritori, sub sprâncenele stufoase, cu tufele de păr creț și alb ciufulit în jurul tâmplelor, cu barbișonul mișcător, deasupra celor trei rânduri de bărbii, cu pânțele enorm, boltit peste picioarele scurte, cu mâna elegant îngrijită și fină, ca o mână de femeie.

O prietinie veche îl legă de tata, și cu toată deosebirea de cultură ce eră între ei, marele om iubiă drumul casei noastre, și veniă, în orele lui de îndoală, spre omul de bun simț ce eră părintele meu, ca la un fel de puls al vieții

politice din Iași, deatunci, și discuțiile se încingeau vii și nervoase, vesele și pline de ironii. În fața mesei bogat încărcată, cu servetul alb înnodat pe după gât ca la un copil, cu furculița și cuțitul ținute răsboinic în mâinile mici gata par'că de apărare, vorbind și mâncând ca un Gargantua, așa mi-l arată mai bine mîntea.

Și în casa noastră, într'o ramă de aur a stat până târziu, un portret pe care tata în admirația lui îl aninase la locul de onoare. În fața biuroului, dacă ridicai ochii, îi întâlneai privirea mioapă după ochelari, și fără să vrei, un respect adânc te cuprindeă față de fruntea aceea boltită, în care sălășluise atâtea gânduri mari. Ani de zile stătuse neclintit acolo, și marelui om îi eră drag in-

trând în casa prietinelui să-și contemple imaginea fidelă. Spre portet căutau mai întâiu ochii lui cercetători intrând în casă, și fața i se lumină de o bucurie copilărească, față de acest omagiu de iubire și de admirație.

Dar într'o zi, fluctuațiile viforoase ale politicei îi despărțiră și tata porunci să dea portretul jos din cuiu și să-l urce în pod. Portretul apărea și dispărea dupăcum erau și vremurile, și conul Mihalache știă dinainte, intrând în casă și ridicând ochii spre locul

Grant, Biserică de sat.

cunoscut, la ce fel de primire trebuiă să se aștepte.

Acest episod hazliu s'a repetat de multe ori, până ce pasiunile și înverșunările politice au conținut, și el a rămas neclintit pe zid, spre admirația copiilor, cari l-au păstrat la locul de onoare până întâmplările i-au mutat și pe ei din casă.

Bătrân de tot îl revăd apoi, într'un palton lung până la pământ, urcând greoiu scările unei tribune. Într'o sală furtunoasă de întrunire, glasul lui stâns și plângător, abiă răsună și lacrimi mari i se rostogolesc pe obrajii bucălași fără să le poată stăpâni. Mâna lui mică și fină duce la gură din când în când o sticluță din care bea, și în tăcerea din sală, glasul reîncepe tânguitor. Se apăra bătrânul

de o acuzare ce i s'ar fi aruncat și vorbiã de Iașul lui de care îl legau atâtea amintiri și care-i datorã atãta. Se apãrã cã într'un discurs ar fi spus cã toatã vieța trebuie sã se restrângã spre centru, și cã astfel își re-negase orașul, spunând cã poate sã creascã iarbã pe strãzile Iașului.... O mãhnire nesfârșitã cuprinse sala și un sentiment de rușine par'cã îi cuprinsese pe toți. Erã ceva

sfășietor în glasul lui și apãrarea aceea erã fãcutã ca de pe pragul unui mormãnt.

Și dupã cãțiva ani apoi l-au și dus la locul de odihnã în glasul clopotelor și în mireasma ghirlãnzilor de flori, unde doarme și acuma, așteptând ca vremea și istoricii sã refacã marea și covârșitoarea figurã care a fost el.

Reproducerea opritã.

D. Anghel.

Cântec.

Pe câmpuri cine-a tors firele moi
Firele morții, cari urmează vântul;
Și 'mpodobit cu purpurã de foi
Va toarce câmpului întreg veșmãntul?

Acum, când în grãdini garoafe pier,
Și 'ncepe naiul vântului sã sune;
E toamna, ce la margine de cer
În brãul roșu, caierul și-l pune.

Alice Cãlugãru.

Primãvarã.

— Poemã. —

... nous aimons par obéissance.
Edm. Haraucourt.

...O, nu nu-i moartã 'n mine scãnteia tãinuitã
Ce-aprinde 'n noaptea țãrnei a vieții sãrbãtoare:
Îmi simt din nou ființa de 'nfiorãri trezitã
Cum dulcea ei torturã în suflet iar mã doare.

Mã simt mai bun — și par'cã, mii de vieți în mine
Își clocotesc în pieptu-mi avãnturi de magie; —
Din nou azi nesfârșirea tãriilor senine
Îmi reaprinde dorul nebun de pribegie...

O floare îmi surãde...; un zãmbet de fecioarã
Îmi zice tainic: vino... — întreg cuprinsul firii
Vrea par'cã sã m'alinte cu tot ce mã 'mpresoarã,
Rãvnind sã-mi însenine iar flacãra simțirii.

Cãci iar iubesc, și iarãș iubind pricep iubirea...
Sunt iarãș o voință în necuprinsul firii,
Și noi lumi azi prin mine-și anunțã tresãrirea
Cerãndu-și grabnic partea la visul dãinuirii.

Iubesc din nou cu sete — și 'n patima-mi ce crește
Mi-i drag tot ce-i aproape de fericirea mea;
O înrudire sfântã simt azi cum mã 'nfrãțește
De-un fir umil de iarbã, de-un pãrãiaș, de-o stea.

Mi-s drag eu-mie însumi, și ca nicicând în mine
E un prisos de forțe ce-ar vrea să isbucnească —
E-un univers ce nu-i drept ca viețile-i divine
Ființa mea să lase 'n abis să lânzezească...

Dar cerul azi e-un zâmbet!... Dumbrăvile-au ispite!
Femeile în glasuri au cântec ce robește! —
Din orice colț în juru-mi, cu sborul de clipite
Un glas îmi zice tainic, poruncitor: „iubește!“

— O, da... iubesc, poruncă — iubim cu toți de veacuri; —

Copii fără de minte și-ascultători ai firii
Iubim supuși, plinindu-i porunc' amăgitoare,
Iubim fără de voie cu visul fericirii
Ademeniți în cale de-un zâmbet vag, de-o floare...

Tresaltă dar, senină, iubirea mea târzie!
Iubind din nou tresaltă din resemnarea-ți umbră,
Prea multă primăvară din preajmă azi te 'mbie
Ca să-ți mai fie încă iertat să stai în umbră.

Tresaltă și iubește, te bucură și cântă —
O, cântă 'n vers cucernic pioase imnuri vieții...

— Slăvită fii, putere, ce 'n ramura răchitei
Aprinzi stăruitoare îndemnu 'nmuguririi,
Tu, care 'n primăvară cu vrăjile ispitei
În sufletele noastre crești patima iubirii!...

A. Popovici-Bănățeanu.

Cântecelor mele.

Cântecele mele, vise
Rătăcite pe pământ,
Căile vă sunt deschise...
Bate-al primăverii vânt.

Lacrămi grele, chinuri crunte
Fie-vă de lume drag;
Unde ve-ți găsi sub munte
O copilă stând în prag,

Descifrând o carte mare
Când lumin' a sării stea,
Coborâți-vă din zare
Și v'apropiați de ea.

Dac' o fi de voi să-i placă
S'o luați cântece 'n sbor,
Și la curtea mea săracă
S'o aduceți ca pe-un nor.

Din povestea mea pribeagă
Să-i cântați ce-o fi senin,
Dupăce v'a ști-o 'ntreagă
Așteptați-mă că vin;

Să deschid lada uitată
Tremurând să scot din ea,
Ce mi-a fost mai scump odată
Ce-am pierdut: iubirea ta.

Maria Cunțan.

Valea Uței.¹⁾

— Legendă. —

Eră pe la anul 1343. Dragoș Vodă, cnez al Maramurășului, de luni încoace pornise spre Carpați, pentru a trece în șesul de dincolo și a descăleca în mănoasa țară a Moldovei.

De luni încoace se mișcă un furnicar de gloate omenesti, linii lungi de călărime și pedestrime cu stindardele fâlfâind în vânt. Răsună Prislopul de sunete calde de buciim

vulturii de aur, coborîtori ai aquilelor din alte vremuri, semne de bărbăție.

Dorul lor îi mână spre șesul Moldovei, ce gemea sub îmbrățișarea nădușitoare a Tatarilor, stăpânitori brutali, așezați în întâriri la cetatea Sucevei.

Acolo tindea Dragoș cu oștirea sa; dar greu și lung eră drumul în străbaterea mun-

ților, până când într'un senin străveziu al cerului ajunseră vitejii la coama celui din urmă deal, la care li se deschide un șes mare și nesfârșit, ce se pierde în depărtare în slava albăstrie a văzduhului.

La picioarele lor murmură un mic râuleț, care în mișcări gră-

Th. Aman, După culesul viilor.

și peste tot plutiă o suflare de vieață tânără în frunte cu Dragoș Vodă, doritor de cucerire.

Obârșia Bistriței aurii, valea Țibaului uitată de secol, păreau înviorate de pâlcurile de poterași și sulițași ce purtau înaintea lor

bite șerpuiă la vale, ca și când ar fi voit să-i arete oștirii calea spre țintă.

Ajunsa la șes oștirea zdrobită de trudă se așeză într'o poiană încunjurată de codri vechi, neatinși de secure.

La poala codrului, pe malul udat de apele râulețului, trăia, o femeie bătrână, singură, uitată de lume, în frica lui Dumnezeu și nesupărată de nime. Din depărtări veniau ceice aveau nevoie, la dânsa, pentru un sfat sau un leac, căci departe îi umblă vestea de mână bună și milostivă. Nime nu știa din ce neam se coboară; bătrânii din copilăria lor o pomenuiau și o cunoșteau pe Ușa sihastra din bordeiul din codru, de pe lângă pârăul cu apa binefăcătoare; iar când aveau vreo nevoie sau erau apăsați de vreun chin, oamenii um-

¹⁾ Nu de mult s'a stins la Volovăț, în Bucovina, octogenarul preot român Constantin Tarangul, un chip cucernic de patriarh din alte vremuri. A fost sfințit de preot în 2 Decembrie 1848, și șasezeci de ani în urmă, la 2 Decembrie 1908, în ziua serbării jubileului de șasezeci de ani de domnie a Împăratului Francisc Iosif I, arhiepiscopul Tarangul a fost ridicat prin zăpăc împărătesc la rangul de nobil de Valea Uței, numele legendar al comunei Volovăț, păstorită de părintele Tarangul un veac de om.

Publicăm cu plăcere legenda despre Valea Uței și ne pare bine, că ajunge odată în revista noastră la cuvânt și dulcea Bucovină.

blau zile întregi pentru a afla alinare la valea Ușei.

Oștirea lui Dragoș se odihniă în poiana dintre codri, prefăcută în grabă într'un lagăr întărit, pentru a nu fi pripiti de Tatars, iar Dragoș cu vreo câțiva viteji aleși se întreceau la vânat.

Într'o zi, aprins în urmărirea unui zimbru, Vodă se pierduse de tovarășii săi în desișul pădurii și dând de o prelucă ajunsese mirat la bordeiul Ușei. Cum stă colibioara cu ușa deschisă, Dragoș intră și zări uimit un chip de femeie bătrână în genunchi înaintea icoanei Maicei Domnului. Smerit se opri Vodă în loc, iar bătrâna cu ochii întredeschiși și cu un zâmbet ca de pe alte vremuri se apropiă de el cu cuvintele: „Bine ai venit, Măria Ta! și ferice de ochii mei, cari văd în față pe desrobitorul acestui pământ“. Și apoi fără întrerupere, cu glas de sibilă ca și când ar rosti o prorocie: „Măria Ta! ține-Te de mersul apei din această vale până la revărsarea ei într'o altă apă, care iarăș trece în o a treia apă mai mare. Și dacă vei tot merge pe lângă matca acelei ape mari vei ajunge la Cetate. Cei din Cetate știu că vii și Te așteaptă cu putere grea; dar scris este în cartea lumii, că Tu ești cel ales și vei lupta și vei fi învingător și vei intra în Cetate și vei stăpâni această țară Tu și urmașii Tăi“.

La aceste bătrâna închise ochii și cu mâinile ridicate se închină adânc înaintea lui Vodă. Acesta mișcat de cuvintele sihastrei stăruia să afle ceva din trecutul ei; dar nu primi alt răspuns, decât numele ei simplu de Ușa.

Puțin timp în urmă lagărul lui Dragoș se ridică și toată oștirea porni după cuvintele Ușei prin valea de lângă bordei, care peste puțin intră în o altă vale și prin care apoi intrară în șesul larg al Sucevii. Din depărtare li se arată acuma amenințătoarea Cetate. După o împresurare lungă și după o luptă grea intrară sulițarii lui Dragoș în zidurile Sucevii, iar Vodă se făcu stăpân peste țara Moldovei.

Cuvintele bătrânei îi rămaseră atât de adânc întipărite, încât într'o zi se hotărî să meargă

la Valea Ușei, ca să-i mulțamească și să-i răsplătească prorocia fericită.

Ușa însă nu mai eră în viață; și Dragoș mișcat la vederea bordeiului pustii, se opri lângă mormântul ei și se hotărî a clădi acolo întru pomenirea Ușei întâiul său locaș dumnezeesc, în care aveă să zacă și osămintele sale. Iar partea locului cu biserica de stejar a lui Dragoș primi din însuș gura lui Vodă numele „Valea Ușei“.

După Dragoș urmară în domnie mulți voievozi pământeni până ce Stefan cel Mare la 1502, cucernic față de așezămintele întemeietorului domniei, a ridicat cu băgare de seamă clădirea lui Dragoș din Valea Ușei și a transportat-o în locul care-i părea mai scump din întreagă țara: la Putna, așezându-o alătura de mănăstirea, ce aveă menirea să-i cuprindă odată și mormântul.

Acolo la Putna se află biserica lui Dragoș și în ziua de astăzi, un odor scump, în care se oglindește obârșia noastră ca creștini și ca Români.

În jurul bisericii lui Ștefan din Valea Ușei, se înmulțiră sălașele omenești, pe la malul râulețului de lângă bordeiul Ușei de odinioară.

Râulețul și astăzi, ca și înainte de secolii își duce murmurul în păraul Suceviței, care la Badeuț se revărsă în albia Sucevii, și udă apoi cu apele sale poalele Cetății, cucerite de descălecătorul Dragoș.

Dintele nemilos al vremilor însă n'a lăsat neștirbită amintirea Ușei și a prefăcut încetul numele Valea Ușei în Valăuți și astăzi Volovăț.

Așa a căzut și prevestitoarea descălecătorului, călăuza lui Dragoș, jertfă legilor uitării.

Dar pronia cerească, ce stă deasupra puterii veacurilor, i-a dăruit cinci sute de ani în urmă unui preot cucernic harul, să slujească la altarul bisericii lui Ștefan din Valea Ușei un întreg veac de om. Și după șasezeci de ani acest cucernic a fost învrednicit de grația Împăratului și boierit împreună cu urmașii săi cu numirea de nobili de Valea Ușei.

Așa s'a ridicat din noianul uitării un nume scump povestitor al unui timp glorios din țara Bucovinei.

Dr. E. Tarangul.

„Ciufu“.

— Schiță. —

Fie că locurile astea unde a fost cândva raiă turcească, și, țăranul dacă se învață cu un obicei temberel anevoie îl lasă, fie că prașila porumbului s'a brodit să cadă în aceeaș vreme cu coasa, Românul la mămăligă aleargă mai întâiu, fânul îl lasă să se răscoacă; toamna când ajunge paie și cotoare, spânatec și ghimpos de nu poți umblă prin el, atunci înfige coasa, culcă ce bruma a mai rămas.

În lungul fășii de luncă, presărată cu stufuri de răchită, ștepii teșiți se prelungesc în sus, spre dealul Pletii, în două dăre de văgaș arată urma tălpilor pe unde s'au opintit șalele coșailor repezind strâns coporiă în brazdă. La umbră, din fedeleșul acoperit cu o cracă verde bea lumea apă. Soarele dogorê. Fetele, cu basmaua petrecută peste gură netezesc purcoalele agale, drăcoase, apleacă urechea la păcăliturile flăcăilor.

„Nu așa neiculiță, nu!

— Nu mă învăță pe mine; îl fac eu pale. E uscat rău, bată-l vina; alunecă din furcă. Când îl răscolesc nu-l auzi cum cântă? Îmi cântă păcatele mele!

— Acuma tranca-tranca prostiile!...

— Nu te supără, de! Mai bine ai băgă mâna în buzunar; te-aș auzi: — Na, mă, un franc de parale... bea și tu, Burceo... roagă-te la ăl sfântuleț să-mi poarte grija.

— Ai vorbit! par'că Dumnezeu altă treabă n'are. Se uită în gura unui bețivan...

— Hait! te spurcă Ciufu, vericule.

— Taci că te-aude, îi dă coate altul.

Un iepar, învoit la o poștă pe o moșie străină, își dă căciula pe ceafă, hodoronc și el, ceapcân, cu vorba din gât, dogită, cu cotul în furcă:

— N'aude, nu! înnumără ciupiturile dela vetrilă, ia!

Boier mai mult din spate, în ochii țăranului lăsat să-și facă mendrele, Foianu e un om uscățiv, cu mustățile stufoase, cu barba și părul ciufulite. La vedere cicălit, când se înneacăjește sâsâie. Un nădrăvan n'a avut de lucru într'o zi și i-a zis, când l-a văzut călcând mărunțel, cu capul ghemuit între umeri:

„Uite Ciufu!“ Gurile celelalte s'au luat după el, și deatunci nimeni nu-l mai chiamă pe numele ăl bun; nici tu „boier“, nici tu „cucoane“ pe delături, nici nimic; sadea: Ciufu! Când a aflat de porecla asta în loc să se mânie a făcut haz.

Înainte de-a lua Cucueții în arândă avea în tăiere o pădure, zădăriciul, acoalea, în marginea satului. Pleașca din anii ăia trei n'or mai uită-o Cucuețenii! Cui îi trebuia un proțap: „dă dosul la Ciufu!“; isprăvia altul ulmii de osie răzimați de coșar: „aleargă la Ciufu!“; vrea careva să-și puie loitrele pe tălpici, știă cutare păr adus din tulpină unde e: se ducea pe luncă și-l luă... Lați, crăci, tei jupuiți cât poștești!

Ziceă mereu Foianu pădurarilor:

— Mă, fiți cu ochii 'n patru; ne fură. Voi ce păziți?!

Când tăbărâse așa cu gura, vede printre buturugi unul în zăbun, ducea la spinare niște prăjini.

— Ia stai, mă hoțomane. Ce-i asta, bre?

— Ce mă întrebi, i-a răspuns îndârjit, ori nu vezi?

Mai tăiase și alte păduri, avusese de-a face cu tot felul de oameni, da afumații ăștia sălășluiți pe valea Drâmbovnicului de pe vremea lui Radu-cel-Frumos, îl scosese din sărite. — Dacă te pricepi s'o spițărești pădurea scoate, nu te lăsă. Țârâială e sporul ei. Își pusese de gând să-și fie treburile mai din scurt. De patru ori pe zi făcea drumul d'acasă la coverga dela gura pădurii. Lingav, nărăvit cu bucătică bună, tabetliu, nu se împacă ușor cu orice. Decât să îmbuce pe apucate mai bucuros răbdă de foame. Eră și plăpând, da e mare lucru și învățul la om...

Când încălecă pe Bălan se plece, eră o zarvă, un zor. Argatul ținea calul de frâu. Coana Domnica-i aducea scăunenciul, perna de puf... Îl potrivia, îl corcolia, până-l vede pornit pe poartă. Cu-o scară mai lungă și

alta mai scurtă, sgârcit din picioare și bălăbănând din mâni, săltă în șea ca un sac de lână... Când se întorcea coana Domnica nu-l slăbiă. Veni încet: — De ce-ai venit încet? Veni repede: — De ce-ai venit repede? Întârziă: — De ce-ai întârziat? Sosiă mai din vreme: — De ce-ai venit de vreme? Eră cu inima sărită până să-l vază pe Gligore iar, dându-se jos de pe cal, pe troscolul verde. Se supără uneori Foianu de săcâiala asta, da amarnic i-ar fi căzut de greu să vie acasă și să nu-l întrebe Domnica lui nimica.

Primitori, se aveau bine cu toți. N'ai fi auzit dela ei o vorbă mai așa. Fiecare cuvânt eră socotit, spus la locul lui. În casa lor, cu prispa înaltă, curată spilcă, întotdeauna eră cineva. Rar să ți se întâmple să treci pe șosea și să nu zărești la fereastră pe nimeni. Încalte vizitiul pomojnicului aprinzându-și țisora întors cu spatele în bătaia vântului eră nelipsit. Ți se puneă vremea pricină îi auziai șopocăind:

— Să îmbucăm ceva; ce s'o găsi... Musafirul să ne ierte. Te așeză în fruntea mesii, și lângă șervet, pe orice timp or fi fost, nu se puteă să nu găsești o florică, un fir de iarbă măcar. Masa se începeă, fără greș, cu lapte dulce și mămăliguță pripită. Când se aduceă pe fund bulgările galben, Foianu serios, cu șervetul la gât, întrebă îngrijorat:

— Aoleo! tacâmurile! tacâmurile de argint unde sunt?

Drept argintărie sosiau linguri de prun, noi nouțe. Îi știă gluma, înadins nu le puneă pe masă. Pe urmă, în iatac, pe divanul cu macat verde de rips se așezau la lafuri. Veniă și coana Domnica cu scurteica de nafeă pe umeri, îmbiindu-i la câte un șerbet parfumat de micșunele. Prin sărbători pică la dânșii unul Antonie, un om înalt, păros la față, vorbiă puțin și nu da mâna cu nimeni. Stă cât stă și scârțiindu-și încălțăminte groasă, închideă ușa după el. Seara, când iscodeau cucoanele prăpăstii tot pe Antonie asta îl puneau înainte.

Au făcut în sat biserică uncheșii: pentru suflet; două fântâni cu sghiab de piatră și

colac de cremene: să fie pomană vitelor. Dela liturghie nu lipsiau. Coana Domnica în rochie de „cogren“ cu volane, cu mânecule și iacaua de horbotă, purtă pălărie cu „pavuletă“, nu știă cum să stea mai smerită în strană. Foianu, lângă dascăl, ținea isonul picurând mătânii... Când se treziă în mijlocul bisericii câte o babă care aruncă mâna înnapoi ca să aibă spor la cruci, și, oftând cără la mătânii de nu mai isprăviă cu răscrucile, o luă la sbârnog:

— Haida, destul! treci acolo la spate!

Învălmășeala de straturi, să-și lungească nasul calicul în fața lui, asta n'o puteă îngădui. Nu se sfințiă unul să ridice glasul în casa Domnului. Tipicul îl știă pe de-a rostul și pe popa Sachelarie nu-l iertă d'un rup la slujbă. Se cam treceă părintele câteodată. Călcă unde înnimeriă, ba uneori mai ieșiă în cap și cu perdelele dela ușile împărătești. La o sfântă Varvara, când a prins a ceti pe-un petic de hârtie: „Pomenește, Doamne, două scule de bumbac, un căpăstru“... în locul pomelnicului, din ziua asta, când după datină se ung lipiile cu miere, l-a lăsat în plata Domnului. Cumpără untdelemn pentru candelă, dăruie ca și mai înainte atosul pentru praznice, însă biserica nu-i mai tihniă. Se miruiă, da; la zile mari îi sărută mâna popii Sachelarie ca și altădată că: „Dumnezeu e mare și vede“.

Dela o vreme gogiă. Vreo doi ani și-a dus boala pe picioare. Pe urmă l-a trântit la pat. Toată iarna nu s'a putut urni dintre perne. Rău și iar rău. Pe-o lapoviță, pe-o viforniță vai de om, ningeă, băteă un vânt fără astâmpăr, a trimis postalionul la Giurgiu cu o scrisoare. Nu mai primiă nici ceaiul de flori de teiu. Se făcuse noapte și chirigiul nu mai sosiă. Abiă a apucat să mai spuie încet:

— Antonie zăbovește...

Slabă, îmbătrânită, coana Domnica s'a strâns în două odăițe, la un țaran. Ca să-și țină vieața, când o cauți nu-i acasă: tot pe la cocoane, le face dulcețuri...; iarna, la câte-un copil bolnav al te miri cui.

V. Cioflec.

Iubirea vieții mele...

Iubirea vieții mele
Copac bătut de vânt,
Tinzi ramuri cătră stele
Dar viscoalele grele
Te pleacă spre pământ.

Acolo dormi uitată
Furtunile te-au frânt,
Și singura răsplată
Iubirea mea curată;
E jalnicul tău cânt.

==
Maria Cunțan.

Alt dor.

Mi-e dor să pribegesc departe;
Aci, îmi par toate deșarte,
Mi s'a urît cu-acelaș traiu,
Aș vrea să văd alt colț de raiu.

M'aș duce 'n țara, unde 'n stradă,
Pe frumuseți ochiul să cadă,
Unde au razele-alt poleiu,
Și ochii altfel de scânteii,
În cale zâmbete de flori,
În dragoste numai comori
Și soare mult și poezie
Și muzică și melodie.

Acolo unde nu trăești
Decât să cânți și să iubești,
Unde la fiecare pas,
În seri ce par că au alt glas,
Balcoanele înghirlandate
Revarsă unde parfumate,
Și rîd ferestrele 'ntre flori
Și-apar în cadrul lor seniori,
La braț cu brune andaluze,
Ce printre palmieri și muze,
La licăririle curtene
De candelile venețiene,

Se pierd schimbând fiori și șoapte,
Până târziu, în miez de noapte.

M'aș duce azi, să-mi înnece chinul
Acolo, unde pân' și vinul,
Mai dulce e ca ori și unde
Și grijă 'n suflet nu pătrunde
Și zilele se scurg mai lente
În mult doritul farniente,
Cu farmecu-i patriarhal
Dintr'un decor oriental.

Acolo, unde-i cer mai cald
Și marea are alt zmarald,
Și orice suflet e poet
Și orice chip e un portret,
Iar adierile de vânt,
Andante ale altui cânt.

Să stau acolo mult; să mor
De fericirea unui dor...
Pământul țerii ori străin,
Când ți-ai dat ultimul suspin,
Ce-ți pasă, ce-ți stă pe mormânt?
Pământul, este tot pământ!

==
Victor Bilciurescu.

Cugetări.

Prietenul își dă seamă că ar părea partinitor
ajutându-te, și nu te ajută.

*

Niciodată un om cinstit nu se poate apăra
cu atâta înverșunare ca mincinosul care a
fost prins.

*

Unii te urăsc pentru tot răul pe care nu
li l-ai făcut, dar ei știau că ai fi putut să-l faci.

*

Unii bătrâni ar lăsa bucuros tinerilor sar-
cina onorabilă de a reprezenta bătrânețea lor.
„Gânduri și sfaturi“.

N. Iorga.

O nu-mi zimbî...

(Hafis.)

O, nu-mi zimbî așa frumos, minune,
Tu draga mea comoară!
Îndură-te de îngerii: să nu cadă
Acum a doua oară;

Căci de te văd, cu toții năvăli-vor
Din sferile divine,
Crezând, că nu sus, ci aici e cerul,
Aicia: lângă tine.

Vasile Stoica.

Albumul morților.

E o zi tristă de toamnă, cu pete cenușii asvârlite în aer. Copacii sunt goi și ramurile lor abia se disting de ceața care i-a învălît. E tăcere și o melancolie apasă tot mai greu asupra mea.

Ostenit, m'am reîntors la casa părintească, să-mi recapăt o parte din liniștea de odinioară, să visez, și să mă înfierez de mulțumire la vederea atâtor lucruri dragi, orânduite de o mână mică, albă, de femeie; să rechem anii cu amintirile lor, să fiu iarăș copilul vesel deatuncia.

Dar nici un glas nu a răspuns chemării mele, ochii cari m'au văzut n'au strălucit de mulțumire, fața aceea care m'a primit eră posomorîtă, ursuză, și par'că și zâmbetul dispăruse de pe masca întunecată; o patimă ascunsă chinuind pe omul singuratic al casei.

Răzimat în fotoliul ros de vreme privesc ultimele rămășițe din odaie, cari mai vorbesc încă de mama.

Unde au dispărut atâtea lucrșoare, cine le-a luat din casă și le-a dus aiurea, nu știu. Pereții sunt goi acuma, îngălbeniți de vreme. Oglinda care i-a zâmbit în ceasuri liniștite, care a răsfrânt chipul copilului de altădată e ruptă la un colț și o dungă de colb îi întunecă strălucirea. Broderiile fine, lucrate în nopți de iarnă, ce împodobiau marginile divanurilor, au dispărut, covoarele de pe jos abia se țin, perdelele albe dela ferești s'au îngreuiat de colb și au devenit cenușii, fotografiile vechi risipite pe masa cu un picior rupt arată chipurile unor dispăruți, albumul de fotografii de pe masă e cu plicul ros, cu o margine îndoliată.

În lumea celor dispăruți, fantome acuma trăesc ceasurile reîntoarcerii mele acasă.

Răsfoesc albumul fantomelor și întâlnesc femei cu pieptănături ciudate, cu malacovuri, cu un zâmbet feminin increment în colțul buzelor lor, bărbați cu gulere înalte, cu haine demodate, cu veste deschise...

Cine să fie oare lumea aceasta de necunoscuți, care toți încearcă un zâmbet, ca și cum și-ar arată mulțumirea din clipa în care obiectivul eră îndreptat asupra

lor, nu mai țin minte acuma. Unii îmi sunt rude, alții au fost prietenii familiei, pe genunchii unora din ei am fost legănat în copilărie, nici unul nu mai este astăzi, albumul morților îi păstrează însă pe toți, uitați între paginile lui triste...

Iată și portretul mamei cu un zâmbet trist pe fața ei frumoasă, cum i-a fost și vieța.

O văd într'o zi de toamnă, mai tristă ca totdeauna, și ochii ei sunt plânși, glasul ei tremurător ca sgomotul frunzelor ce cad recheamă un copil pierdut pe care eu nu l-am cunoscut niciodată, pe care l-am îndrăgit însă, căci îl vedeam prin ochii ei, și așteptam par'că să-l văd într'o zi intrând pe poarta casei, să cadă în brațele mamei și pe mine să mă mângâie cu dragostea lui de frate mai mare.

O femeie a turburat liniștea odăii, și a dispărut cu un zâmbet de fericire. Apoi a venit o baroneasă al cărei bărbat se sinucise din pricina datoriiilor; s'au așezat amândouă în fotoliurile largi, și baroneasa a prins să povestească crâmpetele din vieța ei, pe care o înfrumșeșă ca o lume de basm par'că. Iată și fotografia baronesei, cu degetele încărcate de inele cu pietri scumpe a căror strălucire o povesteșă ceasuri întregi. Degetele ei fine, fără inele, mi se păreă însă că poartă urme din scânteierile de altădată... Întorc altă filă a albumului și ochii mei cad pe chipul unui prieten iubit de care-mi aduc bine aminte. Îl văd cu ochii lui senini, plini de bunătate, îi aud glasul blând și înduioșător, și amintirea lui mă face mai trist, îmi adună lacrimi în ochi... Fotografia lui stă închisă între floricele albastre, presate, ce fac o ramă de „nu mă uită“, și câteva pete îmi arată că pe acea filă din albumul morților a plâns cineva în ceasuri singuratices... Și n'am căutat niciodată să aflu cine a presat florile și cine și-a mângâiat ceasurile în tovărășia acelei fotografii iubite.

Am închis albumul și deatunci n'am mai turburat liniștea celor dispăruți.

Vasile Savel.

Cronică teatrală.

București, 20 Octombrie 1910.

Teatrul național, — singurul de care ne ocupăm, — merge înainte după același sistem: de câteva ori modern și mediocru, apoi, odată, într'adevăr literar, procurând o împletire de impresii foarte variate, în fondul cărora nu se poate descoperi personalitatea puternică, care să facă din acest teatru un prilej nesmintit de educație integrală, avântată, stăruitoare.

*

Kadelburg și Presber cu *Punctul negru* nu spun Bucureștenilor nimic ce să-i intereseze deosebit: Un Gebhard de Waldemar, care să-și apere în acest chip sângele nobil de orice amestec democratic, nu există în România; o fată emancipată, care să se mărite, fără știrca tatălui său, cu un Negru din San-Francisco, — „punctul negru” introdus în genealogia familiei, — pare stranie; și rămâne hazul, multul haz al comediei de situație, oricând sigur de publicul nostru, rămân câteva scene duioase în care Negrul apare mai nobil decât nobilul prusian, mai iubitor de oameni, mai lăpădat de sine, mai demn.

Ideea de-a predică astfel, la Berlin, în contra nobilimei orgolioase este cronică în cel mai pur înțeles.

Îndrăznelile copiilor au vindecat adeseori pe părinți de prejudecăți: Când vede că fata sa prea iubită s'a căsătorit cu un Negru, Waldemar renunță la tot trecutul său și acum fiul său poate lua în căsătorie pe Lotti, al cărei tată este numai un mare lăptar de origină foarte modestă.

Despre *Nevasta lui Cerceluș*, (piesă originală), nu se poate spune nici atât. Mai întâiu fiindcă are un singur act și nu dă prilej la dezvoltări bogate de întâmplări: ce va putea autorul ei în această prilej hotărâtoare, nu se poate proroci; apoi fiindcă este o farsă fără multe pretenții, care se petrece într'un birou de minister, între oameni fără nici o idee și fără nici un sentiment remarcabil, oameni banali, cari nu interesează; mai departe, fiindcă autorul ține toate persoanele pe aceeași treaptă de neînsemnatate, deși titlul ar putea sugera, — ca mie, — ideea că nevasta lui Cerceluș va fi ceva... Dar ce poate fi ea, când și simpla idee de a-și asculta odată bărbatul dintr'o ascunzătoare, — trebuie să i-o dea altcineva?!

Altfel dialog vioiu și haz în sală.

*

Judecătorul din *Zalamea* de Calderon de la Barca salvează până acum reputația literară a direcției, întrucât este vorba de piesele nouă. Dar cu el nu s'a făcut numai literatură, ci și teatru în cel mai înalt înțeles al cuvântului. Recunoștința noastră...

„Imensul imperiu al Spaniei, care altădată a putut să aspire la domnia lumii întregi, se află acum în decădere. Războaiele neincetate, trebuințele stăpânirii sale odioase asupra provinciilor italiene Sicilia, Neapole, Sardinia, Milan, precum și asupra Țerilor-de-jos, în sfârșit guvernarea și apărarea enormelor sale colonii,

mistuiseră puterile materiale ale Spaniei, în vreme ce puterile intelectuale dispăreau sub apăsarea strașnică a unei biserici intolerante. Statul trăia printr'un sistem de economie într'adevăr rapace, înșelându-și creditorii, confiscând aurul și argintul care se trimitea din America particularilor, falsificând moneta țerii. Funcționarii neplătiți se plăteau singuri din mită nerușinată, armatele neplătite se pierdeau ca apa în nisip. Provinciile se răsculau...

„Regele Filip IV. dete uitării nenorocirea și rușinea imperiului său, mângându-se cu poezia și arta, a căror înflorire trăiește mai mult decât a statului și a națiunii. Teatrul eră obiectul de predilecție al tuturor; însă regina și prințesele apărură pe scenă. Eră timpul marelui Calderon de la Barca (1600—1683); el scria comedii, drame, tragedii și piese religioase, toate cu aceeași bogăție de fantazie, cu aceeași măiestrită împletire a acțiunii, cu aceeași ușurință în mănuierea versului. O idee mai adâncă, o morală se găsește în fondul fiecărei piese a lui Calderon, dar ea ni se demonstrează printr'o țesătură variată de evenimente, cari stimulează neconținut pe ascultător și-l încordează. Calderon nu caută caracteristica ageră, nu ține la zădărnirea individualităților bine precizate, dar te face să auzi clar și adevărat glasul naturii, nuanțele ei cele mai adânci și mai mișcătoare. Spania timpului său, cu viul ei sentiment de onoare cu lăudăroșia ei, cu dragostea ei pentru aventuri galante, cu religiozitatea ei nemărginită, învie în opera poetului, înaintea noastră”.

Așa este Calderon și toate frazele acestei caracteristici reușite s'ar putea exemplifica cu *Judecătorul din Zalamea*, din care, firește, s'ar putea scoate și alte note caracteristice...

Volkelt, esteticianul german, observă undeva că în *Judecătorul* lui Calderon asistăm la o comedie până către sfârșitul actului al doilea și că abia aici se ivește conflictul între onoare și drept formal dând piesei caracterul tragic ce-l are. Soartea este de astădată o inimă și un braț ce slujește curățeniei ei, este brațul alcaidelui Pedro Crespo, care-și apără copiii și pedepsește cu moartea pe celce a necinstit-o.

Pedro este cel mai bogat om din Zalamea, mândru și aspru, mai mândru decât un prinț, cu frica lui Dumnezeu, dar pe pământ netemător de nimeni. Cum își apără odorul său, pe Isabela cea frumoasă de cătanele brutale ale regelui, cari tocmai fac popas în sat, — sunt pe drum către serbările de încoronare a regelui, — cum se repede singur, ca un leu, după ceata de răpitori ai fetei sale, cum o iartă duios și hotărât pe nevinovata sa copilă ce se muncește cu conștiința sa, cum ingenunche înaintea necinstitorului ei, căpitan regal, oferindu-i toată averea, numai să ia fata, să acopere rușinea casei sale creștinește și cum, se ridică ca osânditor la moarte al celui ce i-a respins brutal și disprețuitor cea mai plângătoare și

mai plină de frică rugăciune a părintelui; cum judecă și spânzură iute, — e și groaznic și drept, e și mișcător și satisfăcător. Înaintea justiției acesteia se închină și regele pe care drumul îl aduce tocmai pe aici: pentru că mărunțișurile secundare nu pot cădea în cumpănă când în esență s'a judecat drept. Și regele-l numește pe don Crespo judecător pe vieață în Zalamea...

Isabela va plecă la mănăstire, la mirele care nu se uită la breasla din care ies miresele lui.

Artiștii teatrului național ne-au dat de astădată un ansamblu armonizat și în multe părți superior. Nottara, tatăl a fost desăvârșit, în întregime și în amănunte; d-na Bârsan a schițat numai rolul; Belcot, Don Quichotele piesei, o plăcere...

Pentru educația literară a tinerimei, aș cere un matineu cu piesa lui Calderon.

*

Matineurile sunt cuprinse cu Lipitorile satelor de V. Alexandri, cu muzică. Sala este totdeauna plină, copiii curg Dumineca la teatru și cu ei și, oameni mari. Ovreiul lui Liciu îi nebunește: se aplaudă puternic, iar eu mă înfund într'o umbră și meditez asupra triumfului pe care jocul unui actor îl asigură și celor mai mari naivități. Arta pierde, dar rămâne antisemitismul, care va fi cândva de mare folos acestei țeri.

G. Bogdan-Duică.

Dări de seamă.

N. Davidescu, *La fântâna Castaliei*. Poezii. București 1910. (Editura rev. „Vieața Socială“.) 1 vol. 8°, p. 94.

Văzând un nou volum de versuri, cetitorul de obicei se întreabă mai întâiu: cine este autorul? Ei bine, d-l Davidescu este un tânăr blajin și foarte modest și-și strecoară vieața de toate zilele ca o umbră, printre gălăgioșii săi colegi din regiunile decadente ale poeziei noastre de astăzi. Sfios ca o mimoză, tăcut și rece ca un sfânt, îi lipsește cu totul exuberanța prefăcută și teatrală a celor ce știu să pozeze și să se piardă în perorații sgomotoase. Inocent ca o domnișoară, el este totuși victima tuturor, fiind cel mai puțin înarmat pentru vieață dintre ceice debutează.

Dar să vedeți ceva paradoxal. Când scrie versuri, d-l Davidescu încetează să mai fie mieluşelul umil. Aici își are și d-sa pretențiile și apare încunjurat de întreg aparatul de forme și de procedări ale confrăților săi de gen poetic. Dela începutul volumului d-sa ține să facă hotărâta mărturisire:

*Eu sunt o piramidă a vechiului Egipt
Pe-al căru (!) creștet luna clorotică s'a 'nfipt.*

Tânărul poet se consideră deci drept ceva înalt, ceva falnic, la nevoie chiar un apostol, pe cum singur ne spune în invocația sa către iubită:

*În sufletu-mi de straniu bolnav ce aiurează
Fii glasul de apostol când binecuvintează.*

Ideea aceasta de mărire revine apoi aproape în fiecare poezie. Îl vedem luându-se drept un Titan, care simte dorința bizară de a trage cu „macaraua“ oceanul întreg din albia-i străbună și a-l vărsa prin ulițele orașului. Aici sfidează Dumnezeuirea și ia atitudini de Prometeu, colo stă cu „Senior“ Hristos de vorbă, dela egal la egal. Într'altă bucată îl ademenește gândul de a sfărâma „Scriptura“ și a făuri „o nouă religie“, refugiându-se în pustietatea „Saharelor numide“, unde să aibă o specială indeletnicire dumnezească:

*Eu singur în lumina de-aramă-a unui soare
Făuritor de monstri — un soare ce desface
Din bălți stagnante ciurma perpetuă, se face
Din porc un rinoceros și-un arbor dintr'o floare...*

Am merge prea departe dacă am înșira aici toate fețele dumnezeiești, pe care le dorește autorul. Ajunge să mai adăugăm, că după zădarnice efortări, d-sa simte că însuș pământul este prea puțin încăpător pentru atâta voință și caută să străbată la orizonturi și mai largi:

*Și simt că vreau zădarnic să ies din infinit
Precum doresc zădarnic să ies din veșnicie...*

„Zădărnicia“ asta din nenorocire o înțelege prea târziu autorul nostru, adecă numai după ce aceste triste documente sufletești au fost scrise. Făcând acum o asemănare între ceea ce d-l Davidescu este în realitate; între omul acela resemnat și fără voință și între poetul acesta de desiderate, pe cât de tulburi, pe atât de presunțioase și lipsite de rațiune, — găsim o adevărată prăpastie. Și cu cât cetim mai mult creațiunile lui, cu atât mai mult ne surprinde contrastul enorm dintre omul normal de toate zilele și starea aceasta complet haotică a sufletului de poet.

Rămâne ca viitorul să dovedească, dacă această clasică disarmonie din sonoritățile d-lui Davidescu este căutată, sau are ea vreo sorginte organică. În orice caz însă, mai rar ni s'a dat un volum, înfășurat într'o mai păcloasă atmosferă și străbătut de mai puțină sevă de vieață, ca acesta. În toate paginile lui vedem acea rătăcită încercare de-a ne face să credem, că poezia, pentru că să aibă o formă artistică, trebuie să nesocotească orice înțeles, orice idee conducătoare, orice subiect real și să fie în schimb un amestec bizar de termeni, de figuri și de reflexii vagi și misterioase, din cari să nu se poată infiripă nimic pozitiv.

Vedem această desăvârșită lipsă de subiecte logice

indeosebi în poeziile cu fondul erotic, în cari ideea frumosului și a simțirei coordonate face loc unor senzațiuni vagi și forțate. D-l Davidescu admite dragostea în accepțiunea unui satanism vulgar, după tipicul modernilor străini. Femeile iubite de d-sa în aceste versuri au de obicei ochii „tulburi de albastrul vaporilor de alcool“ și zimbetul lor straniu „desvăluie o dantură, ușor îngălbenită de-un galben pal și mat“. Ele mai au „sânii plini de friguri ușoare și buzele muiate în carminul dorințelor confuze“. Și cu câte-o muză de aceste poetul ne spune că alcătuește un fel de:

Pantere negre, morfinate
Să stăm sub plante fără nume
Sorbind otrăvuri parfumate.

Iar în timpul ce își soarbe delicioasele otrăvuri, noi să-i urmărim credințele asupra vieții, căci aceste sunt de-o potrivă intunecate. Judecând după deasa întrebuintare a cuvântului „spleen“, ne convingem repede că tânărul nostru autor este un obosit prematur. În loc de-a se bucura de minunile vieții, d-sa găsește mereu că moartea universală „germinează“ pretutindeni „ca ciupercile în gunoai“. Gândurile d-sale risipite le aseamănă singur cu „un asalt de viermi, care cuprinde un rest al unei inimi putrezite“. În sufletul d-sale ascunde „aparențe splendide“ și tot acolo simte cum:

Cresc arbori, ce dau senzații de vară
Și 'n care colibrii sunt flori (?) ce trăiesc,
Dar broaște răioase sub arbori găsesc
Și șerpi veninoși de crengi se 'nfășoară...

Găsim deci la d-l Davidescu o filozofie de vieță foarte lugubră, cum nici nu se putea să izvorască altceva dintr'un suflet plin de atâtea amfibii și de ciuperci, cari germinează atât de mult contra naturii și cari îl fac pe autor să se considere singur „un condamnat, cu ochii grei și putrezi, de vise și de viciu, cu fruntea învinețită de-al gândului supliciu“...

Urit apare astfel autorul nostru în cadrul poeziilor sale, schițat de el însuși! Și rugăm pe cetitori ca nici să nu-l creadă pe cuvânt, deoarece în realitate el are ochii foarte luminoși și fruntea foarte puțin rourată de gânduri. D-l Davidescu știe chiar să fie drăguț, când reușește să iasă din această „clepsidră a timpului“ și când, uitând minciuna, că natura ar fi o „hidră“, încearcă să se împrietenească cu ea și să-i găsească părți de un lirism mai simpatic, cum este, de pildă, în „Sfârșit de toamnă“:

Oh, după ce ieri, vântul, acidulat de ger
Umflându-se 'n scheletul copacilor, stătuse,
Din arbori frunze rare se desprindeau stingher
Și cu intermitența acceselor de tuse.

Apoi simțit-am gândul ascuns al toamnei cum
Răstrânge pretutindeni culoarea-i de sulfină
Iar cerul devenise un larg alcov de fum
Greoiu ca atmosfera murdară de uzină.

Pe uliță impresii adânci de doliu-mic
Treceau ca un nostalgic convoiu de 'nmormântare
Și tainic, trecătorii, cu clătinări de dric
Păreau că duc povara tăcerii în spinare.

Prin cafecele, oameni, visând trecutul Maiu
Ședeau și, sub asaltul de gânduri ne'nțelese
Cu ochii duși în fundul paharului cu ceaiu
Doriau tovărășia vecinilor de mese.

În mintea lor bolnavă și 'n sufletul lor ros
De moartea dureroasă a zilelor în noapte,
Șovăitoare, iarna, intră ca un miros
Subtil de pâine caldă și de castane coapte.

E mare deosebirea între această bucată, destul nebuloasă de altfel, dar totuși de o melancolie mai simpatcă și între seria de versuri funerare, în care și-a cântat disgrațiosul „hoit al iluziilor moarte“, căzute „în bălțile Gomorei“. Dar chiar bucățile aceste puține, cu impresii mai închegate din natură, ne fac să recunoaștem din tonul lor, câtă dreptate au acei binevoitori recenzenți bucureșteni, cari numără volumul d-lui Davidescu printre producțiunile direcțiunii „nouă“ în poezia română. Adecă „nouă“ propriu zis nu este poezia acestui autor, deoarece nu poate fi numit nou, cecace este cu totul lipsit de o imaginație originală. Dar ca formă, ca verbiac, ca incoherență și lipsă de plasticitate d-l Davidescu încearcă aici să se mențină la suprafața apelor decadente, în cari în timpul din urmă se abat mai mulți plutitori neîndemânatici. Fără să fie simbolist pur sânge, d-sa este totuși unul din vlăstarele veștede, răsărite la noi din rădăcina tulpinei franceze a poeziei decadente. Mai talentat în unele privințe ca Ervin și ca Stamatiade, literaricește mai cult ca unul și ca celalalt, el rămâne însă mult în urma regretaților Iuliu Săvescu și Ștefan Petică, cari au lăsat poeziei noastre mai nouă, contribuiri remarcabile.

§

Gh. Diamandi, *Bestia*, dramă în 4 acte. București, 1910. 1 vol. 8°. 170 pag.

Vorbind astă vară despre „Tot înainte“, o altă lucrare dramatică a d-lui Diamandi, ne-am arătat mirarea noastră, că acest scriitor, atât de pasionat pentru teatru, își caută subiectele aiurea și nu găsește inspirațiuni în societatea românească, indeosebi în mediul aristocratic, din care se vede că face parte. Noua d-sale operă, intitulată „Bestia“, despre care se zice că se va jucă în stagiunea actuală a „Teatrului Național“, tratează într'adevăr episoduri și caractere, mentalități și moravuri din vieța socială de acasă și ne duce oarecum într'o atmosferă mai familiară și mai cunoscută. Și se vede dintru început că aici autorul este mai stăpân pe situație și are o orientare mai sigură a împrejurărilor.

Ca și în drama sa anterioară, d-l Diamandi ține să ne arete și în „Bestia“, că d-sa este un om cetit, că prefacerile sociale l-au preocupat îndelung și că indeosebi teoriile socialiste le cunoaște sub toate aspectele lor. Mai mult chiar. S'ar părea că de cele mai

multe ori piesele aceste și personagiile variate nu au alt scop decât să servească drept prilejuri, pentru a interpreta credințele proprii ale autorului, sau cele făurite în urma lecturii. Sunt piese de teză, în cari unii reprezintă pe Marx, alții teoriile altui învățat socialist, unii principiile boierului conservator, alții corupția politicianului aventurier. Și luxul acesta de erudiție, expusă în lungi dialoguri, face, în mod firesc, ca valoarea literară și artistică a lucrărilor d-sale să rămână pe planul al doilea. În goana după discuții contradictorii, adeseori de natură diletantă, d-l Diamandi uită să dea pieselor sale o formă aleasă și o logică închegare a fondului și, în consecință, nu reușește să asigure trăinicia dramelor sale.

Cât privește în special subiectul „Bestiei” vom recunoaște curajul autorului de a intra cu atâta sinceritate în critica actualității. Drept cadru d-sa își ia stările economice dela țară, cum se manifestă ele în jurul unui proprietar român, pătruns de ideile nouă pentru îmbunătățirea situației țaranului prin legile agrare. În cursul acțiunii deschide și chestiunea băncilor pentru popor și a cooperativelor, în fruntea cărora așează pe acest proprietar, voitor de bine. Într'altă parte arată și un colț de corupție politică și construiește o carieră de parvenit, cum sunt atâtea în realitate. Iar firul povestirii îl toarce o apariție paradoxală de femeie emancipată, cu teorii feministe, cu pasiuni bestiale, cu furii hysterice în nervi, — o femeie pe care nu știm dacă d-l Diamandi a avut dreptate, generalizându-o prin epitetul „Bestia”. Zicem că exhibițiunii de aceste, de actualitate, sunt un curaj pentru un autor, deoarece ele cer totdeauna o absolută discreție în tratarea lor și o transparență mai mică a tendințelor și, pe cum ne-am convins, d-l Diamandi ne-a rămas dator cu aceste două cerințe în dramatizarea actualității: e prea violent în limbaj, prea brutal în tendință și prin urmare prea puțin artist.

Dar să venim la amănunte.

Urmărind desfășurarea acțiunii după ideea conducătoare, natural că atenția noastră se concentrează în jurul doamnei Nineta Corman, tână soție a proprietarului și omului politic Grigore Corman, deoarece Nineta, o cochetă modernă, reprezintă simbolul bestialității. În liniștea patriarhală a moșiei dela țară, unde Grigore lucrează pentru ridicarea țaranului și se conduce de toate considerațiile unei democrații largi, Nineta formează un contrast strident. Ea își păstrează toate fumurile aristocrate, e dușmană a fericirii casnice și dușmană a soțului său, cetește tot felul de cărți feministe, cristalizându-și principiul, că „feminismul e lupta între individualitatea femeii și individualitatea bărbatului”. Femeia aceasta crede în asexualitate, urește pe țărani și tot ce este mulțime, cere mereu libertatea personalității, refuză să fie mamă de dragul frumuseții corpului și în pornirile ei evident isterice își reclamă dreptul la o vieță aventuroasă. Rugămintele soțului o îndârjesc și argumentele mamei Zinca, ale acestei admirabile boieroaiice, de vița veche, o lasă rece:

Zinca (mama Ninetei). Nineto, de ce nu faci copii.

Nineta (suspină). Nu știu!

Zinca. Nu vrei, sau nu poți?

Nineta. Pentru ce?

Zinca. Pentru cel Bunicul tău, postelnicul Gheorghe, a avut doisprezece copii. Bunicul tău de pe mine, vornicul Constantin, a avut opt copii. Eu am avut nouă...

Nineta. Pe atunci!...

Zinca. Pe atunci erau vremuri grele. Când Rușii, când Nemții. Ba Turcii, ba Tătarii călcau Moldova în lung și în lat. Pușini scăpau de foc și sabie. Muriau cu sutele copiii și bieții strămoși plodeau, ca să fie urmași, să nu se piardă sămânța neamului.

Nineta. Eu nu mă gândesc la neam... Nu pot!

Zinca. Taci, nu-i adevărat. Toți strămoșii noștri au fost plodoși. Eu nu știu ca româncă să fi zis „nu pot”.

Nineta (incurcată). Bine, mamă, dar te mai gândește și la mine. Durere, oboseală, grijă, trup schilodit!...

Zinca. Pe-a mea lege nu ești fata mea! Ce mândrie mai mare decât să dai vieță? Doamne, doamne. Femeie, fii mai darnică cu trupul tău. (Pauză) Dă-ți drumul duduie, fă prunci!...

Dar Nineta odată cu capul nu se învoește. Ea se svârcolește mai departe în spasmiile individualismului, sfiidează insistențele mamei și ale bărbatului, pe care acum îl urește ca pe un stăpân și tiran închipuit și ca pe un rob al instinctului reproductor. Ea continuă să ceară dreptul celui mai tare și nu se inseninează decât în momentul, când apare în casa lor tipul de canalie Ștefan Prundean, un meșter seducător de fuste și tovarăș politic al lui Corman. În acest prieten al casei, fin și pervers, care în convorbirea dintâiu îi câștigă încrederea, ea vede idealul de a-și cristaliza forma definitivă de femeie liberă. În salon pornește idila între Ștefan și Nineta; idila continuă în grădină; repede se face complotul în potriva lui Corman, care e pe punctul de-a ajunge ministru al agriculturii și Nineta e în sfârșit pe cale de-a străbate la „deplină eflorescență a Eului meu”, urmându-și amantul „ca soție sau metresă”. O scenă sensuală, în care Ștefan Prundean îi spune Ninetei: „Bestia din mine urlă după carnea ta”, incoronează actul de tradare.

În al treilea act ne găsim la București. Bărbatul Ninetei, pe care d-l Diamandi l-a făcut nobil și cinstit până la absurditate, refuză să primească ministerul și-l recomandă în schimb pe prietenul casei sale, pe Prundeanu, care i-a zăpăcit soția. Cum a putut autorul să producă asemenea minuni psihologice, nu prea înțelegem. Destul că onorabilul Grigore Corman în actul al treilea tot numai la copilaș se gândește și discută aceeaș temă cu Nineta:

Grigore (se apropie de ea). Iubita mea, să uităm micile noastre neînțelegeri și să ne explicăm prietenește. Totul nu este sfârșit între noi. Suntem tineri, putem fi încă și amanți și prieteni. Nineto, un copilaș! (O ia de mână).

Nineta (rece). Cu neputință!

Grigore. Ești bolnavă?

Nineta. Nu mai pot să am copii.

Grigore. Imposibil!

Nineta. Dă-ți seama, Grigore, că fiecare om e stăpân măcar pe trupul său. Chiar și o femeie. Ascultă, eu nu mai pot avea copii. Sunt operată!...

Grigore (rămâne trăznit). Ai dat fierului ce aveai mai sfânt în tine: puterea de-a crea. Te-a părăsit taina vieții. Ce a rămas în tine... O ființă ciuntită, fără inimă, fără cuget, fără germeii tainici... De ce te-ai măritat?

Nineta. Nu recunosc această lege. Nu recunosc instituția care mă dă bărbatului. Nu vreau să fiu o prostituată binecuvântată de preot și de primar...

Și acum întrerupem cetitul, căci convorbirea e și mai drastică, Grigore plânge mereu, că rămâne fără urmași și divorțul se declară. Urmează actul al 4-lea cu răsplata generală. D-l Diamandi este un moralist după toată rândueala, răsplătește pe cei virtuoși și pedepsește pe zmintiți și pe vinovați. Pe cum eră de prevăzut, Nineta ajunge soția lui Prundeanu, care ocupă fotoliul ministerial și decade complet în timp de doi ani. D-na ministresă petrece la „Flora“ cu șeful de cabinet și ajungând în declin se iau de mână cu soțul disgrățiat, se duc la Grigore Corman, ajuns la putere, și-i cer iertare. Acesta îi gonește din casă, Prundeanu se impușcă și pe Nineta o bate cu pietre și o ucide canalia de stradă, fiindcă a călcat cu automobilul un puiu de țigănuș...

În felul acesta, cu totul sentimental, ca într'o bucată cu tendințe didactice, se termină aceasta filipică la adresa „bestiei“ omenești și-a unui prototip de biată femeie isterică. Sfârșitul este naiv și conflictul din actul al treilea, cu scena de șiretenie a Ninetei, prin care voește să-și facă bărbatul gelos pe un prieten, este un conflict mai mult pentru farsă, decât tragedie. O proporție justă între convorbiri nu găsim, căci stăruința asupra ideii cu „plodirea“ copilului devine monotonă. În schimb recunoaștem cu plăcere tendința autorului de-a reliefa personalități și temperamente și legăm de această calitate reale nădejdi pentru viitoarele lucrări ale d-lui Diamandi.

II. Chendi.

✘

Dr. Vasile Bianu, *Doctorul de casă sau Dicționarul sănătății*, Buzău, 1910. 1 vol. 4° mare 808 pag. Prețul: 14 cor.

Lipsa unui dicționar al sănătății scris în limba noastră și pe înțelesul tuturor o simțiam foarte mult. Bogațele dicționare de medicină franceze și germane se întrebuițau foarte puțin la noi. Apariția acestei lucrări împlinește deci o lacună a literaturii noastre medicale. Împrejurarea, că acest dicționar nu este o simplă enciclopedie medicinală se datorește faptului, că autorul, Dr. Vasile Bianu, a avut în vedere folosul practic al dicționarului, deaceia l-a scris într'o formă accesibilă unui cerc mai mare de cetitori. Prin limpezimea, preciziunea și cunoașterea deplină a ultimelor rezultate ale științei medicale, prin folosirea terminilor populari alături de cei științifici, cartea aceasta se adresează tuturor. Cu acelaș folos o vor ceti studenții în medicină, preoții și toți oamenii cari râvnesc la o cultură universală. În acest dicționar se află descrisă și ilustrată structura corpului omenească, fiziologia lui, apoi se descriu chestiunile de igienă și salubritate publică. Pe urmă cuprinde descrierea diferitelor medicamente și plante medicinale, cu ajutorul cărora chiar un laic în ale medicinei își va putea da seama de rețetele cari i le face medicul. Pe lângă multe chestiuni de igienă, așa de bine tratate în această carte, se adaugă apoi descrierea simptomelor, decursului și caracteristica diferitelor boale cari bântue sănătatea omului.

Autorul preocupat în totdeauna de ultimele rezultate la cari a ajuns știința medicală face amintire și de cele mai recente, mai impunătoare și mai miraculoase descoperiri în tratamentul cu succes al boalelor: despre vindecarea sifilisului cu medicamentul D-rului Ehrlich din Frankfurt și despre vindecarea tuberculozei printr'un lichid al învățatului Doctor Doyen din Paris etc.

Această carte atât de bine scrisă și folositoare se vinde cu 14 cor. Pentru preoți, învățători, studenți în medicină, cari se adresează deadreptul la autor, la D-rul Vasile Bianu, medic primar al spitalului I. C. Brătianu, în Buzău, să face un scământ de 10%. Prin aceasta ne-am făcut datoria de-a recomanda o carte bună cetitorilor noștri.

T. A.

Cronică.

Boicotarea ziarului „Lupta“. În numărul trecut al revistei noastre am spus că acest ziar e o rușine a presei noastre românești. În consecință am rugat comitetul național să iee măsuri energice față de îndrăznețul Birăuțiu.

Tinerimea română, care nu poate fi bănuită că are vreo răfueală personală cu acest ziar, e de aceeaș părere. În zilele din urmă de aici din Sibiiu s'a pornit o acțiune energetică de protestare împotriva „Luptei“.

Cincizeci de tineri din Sibiiu au adresat către publicul românesc următorul manifest:

„Dați-mi presa și voui reformă omenirea“, a zis un sociolog. Și cu deplină dreptate. Deaici urmează, că orice organ de publicitate are o importantă misiune educativă în sânul poporului care îl susține.

Această misiune educativă consistă, pe lângă propagarea ideilor culturale și politice, pe lângă cultivarea și susținerea aspirațiilor și-a drepturilor in-

prescriptibile ale unui popor, în întemeierea și pregătirea celei mai necesare arme de luptă în viața oricărei națiuni: a disciplinei naționale desăvârșite, în lipsa căreia nu poate să existe ordine, nu poate să pornească nici un pas de progres în luptele culturale și politice ale unui neam, căci ceia n'au stăpânire se risipesc ca frunzele.

Noi avem o stăpânire a noastră aleasă și recunoscută de obștea neamului. Această stăpânire și-a creat într'un ceas fără noroc un organ de publicitate: „Lupta“.

Întrebăm, în ce mod și-a îndeplinit misiunea de educație națională acest organ, care împotriva deciziunii categorice a reprezentanților națiunii își continuă și azi existența catilinară și ființa plină de greșuri neiertate, și are grozava cutezanță și nerușinare a se mai numi și astăzi „organ politic național“, cu toate că de când a ajuns sub diriguirea exclusivă a actualului său proprietar, nu reprezintă decât moralul și intelectul stăpânului său.

Dat fiind, că nivelul moral și intelectual al organelor de publicitate exprimă valoarea morală și intelectuală a națiunii ce reprezintă, și că aceste organe numai până atunci au îndreptățirea de-a fi, până când își îndeplinesc cu sfințenie misiunea lor națională politică și moral-educativă; tinerimea română: 1. protestează împotriva apariției ilegale a ziarului „Lupta“; 2. condamnă cu hotărâre atitudinea nedemnă și conduita detestabilă a acestui ziar, care după ce pornise odată războiu contra disciplinei de partid, a cercat apoi, prin lingușiri josnice și prin menajarea perfidă a unor ambiționi și vanități senile neîndreptățite, să-și câștige din nou o platformă pentru continuarea existenței sale, care implică în sine germeii unei primejdioase boale sociale, politice și morale; 3. declară de-o rușine a presei naționale existența ziarului „Lupta“; 4. decide excluderea acestui ziar din viața publică românească prin boicot; 5. invită publicul românesc de pretutindena a lua aceleași măsuri de profilaxie față de această insanitate morală și, în sfârșit, 6. roagă comitetul național, să intervină cu recunoscuta sa autoritate pentru curmarea definitivă a acestui scandal public!

⊗

Biblioteca populară a „Asociațiunii“. De curând câteva foi au discutat activitatea extrașcolară a învățătorilor noștri. Ideea acestei activități vine la noi din România, unde a fost încetățenită, acum sunt câțiva ani, de d-l ministru Haret. Una dintre foi „Unirea“ din Blaj, vorbind despre activitatea extrașcolară a învățătorilor a avut sinceritatea să spună că nu poate lega mari nădejdi de ea, din foarte simplul motiv că cei mai mulți dintre învățători nu primesc în școală cunoștințele necesare pentru a fi sfătuitoari și îndrumători practici ai poporului. Cu alte cuvinte, școala noastră nu a avut până acum și nu are nici astăzi decât foarte puțin în vedere educația poporului pentru trebuințele practice ale vieții. Deaceia se și explică, în parte, indiferența sau chiar aversiunea țăranilor noștri din multe părți împotriva școalei, precum și re-

zultatele nu tocmai mari pe cari le-a obținut la noi învățământul primar. Țăranul consideră școala ca o sarcină impusă de „domni“ și când își dă băiatul la învățătură se tânguie că gospodăria lui e lipsită de o putere, care i-ar fi adus atâtea foloase și ar fi ușurat lupta pentru traiu. Numai când situația materială îi permite să se ocupe cu gândul de a-și purta băiatul la școale mai mari, ca să-l facă „domn“, înțelege rostul școalei.

Că țăranul nu dă altă importanță școalei, sunt de vină învățătorii și sistemul educativ al învățământului primar impus de lege și de niște concepții sociale străine de interesele poporului. Rădăcinile acestor anomalii pedagogice și culturale sunt a se căuta de parte în organizația de clase nedreaptă a societății omenești. Prin ele au trecut aproape toate popoarele lumii civilizate. Nu sunt, deci, niște păcate specifice românești. În vremea din urmă, însă, s'au trezit multe popoare și își dau silința să introducă și în educație principiile democratice, făcând din școalele populare dela sate instituții cu adevărat țărănești, cari au în vedere viața practică de toate zilele a țăranilor, înaintarea și întărirea lor în cele economice și culturale, ca țărani, ca o clasă de oameni cari duc greul vieții în orice stat.

În România se lucrează cu multă stăruință și conștiință în această direcție. Și munca oamenilor cu adevărat dragoste de popor începe să aducă roade.

La noi încetățenirea principiilor democratice în școalele primare e mai grea, fiindcă nu depinde numai dela noi, ci și dela oligarhii stăpânitori.

Cu toate aceste, intenții bune și începuturi îmbucurătoare se pot observa în multe părți. Chiar și discuția activității extrașcolare a învățătorilor de care am pomenit e o dovadă.

Dacă în școala oficială nu avem posibilitatea să creștem poporul așa cum voim și cum dorim, o putem face în afară de școală în cadrele instituțiilor noastre culturale pe cari le avem.

Cea mai potrivită instituție pentru educația poporului în afară de școală e „Asociațiunea“, căreia până acum, trebuie să recunoaștem, i-am dat prea puțină atențiune.

Dacă învățătorii și preoții noștri n'au pregătirea necesară pentru a fi dascăli practici ai poporului în cele economice, — dupăcum spune autorul articolelor din „Unirea“, — pot să fie niște îndrumători în cele culturale.

Comitetul central al „Asociațiunii“ a hotărât ca dela 1 Ianuarie să publice în fiecare lună, — cu excepțiunea lunilor Iulie și August, — câte o broșură în „Biblioteca populară a Asociațiunii“ și în fiecare an câte un calendar, pe cari să le dea tuturor membrilor ajutători ai „Asociațiunii“, cari plătesc 2 cor. pe an.

În această deciziune a comitetului central al primei noastre instituții culturale, noi vedem o tendință de democratizare a instituției noastre, vedem începutul unei activități serioase pentru a face educația poporului dela țară.

Preoții și învățătorii au acum prilej să desfășure

o propagandă culturală intenzivă, prin șezători și prin adunări, îndemnând pe țărani să se facă membri ai „Asociațiunii”.

Cu puțină bunăvoință și pricepere noi credem că într'un singur an s'ar putea înscrie mii de membrii la „Asociațiune”.

Suntem curioși cum își vor ști face învățătorii și preoții datoria.

✽

Concertul d-nei Lucia Cosma. În 11 a lunei curente, am avut din nou plăcerea să asistăm la un concert a d-nei Lucia Cosma aici în Sibiu. Succesul a fost strălucit, publicul ascultător a avut o seară înălțătoare și neuitată.

Din bogatul program reamintim: scena și aria Ofeliei din opera „Hamlet” de Ambr. Thomas, cântecele duioase și pline de avânt de R. Schuman, Brahms, Schubert. Interpretarea, sentimentul viu și vocea de sopran a d-nei Lucia Cosma de-o claritate și limpezime fermecătoare, trilirile așa de mult asemănătoare cu ale priveghetoearei, — se revărsau în unde arginții, luau un corp ușor, eteric, sau te înveseliau prin drăgălașia și răsfățarea lor ca d. e. în doinele românești de Tib. Brediceanu și G. Dima. A fost furtunos aplaudată și i s'au oferit o mulțime de buchete de flori.

La acest concert d-șoara Ec. Pitiș a cetit versuri drăgălașe și o baladă sentimentală. Acompaniamentul la pian a fost susținut de Wendel Hammerstedt, directorul de muzică din Sibiu.

✽

Aniversarea lui Musset. Poetul pe care infalibilul papă al criticei franceze, St. Beuve, abia după moarte a catadixit a-l recunoaște, sentimentalul pe care Academia franceză abia după o activitate de mai bine de zece ani i-a dat un mic certificat de incurajare, va fi prăznuit la Paris în luna lui Decembrie, când se împlinesc o sută de ani dela nașterea lui. Un comitet din cei mai distinși scriitori de astăzi, în frunte cu Richopin, pregătește solemnitatea în onoarea lui Musset, regretatul poet al Nopților și e sigur că lumea civilizată, în care Musset de mult a pătruns, se va alătură la această serbare. La noi acest poet a fost mult cetit, imitat și tradus prin revistele din România. „Noaptea din Decembrie” a avut mai mulți traducători. Lirici ușori ca Traian Demetrescu l-au idolatrizat. Dar pe de-a 'ntregul nu se poate zice, că acest subtil cântăreț și profund cugetător ar fi avut parte de un traducător român cu totul devotat operelor lui, care să fi reușit a ne da chintesența acelor opere într'un volum de rezistență. N'ar fi o faptă rea, dacă editorii noștri, ar face ca, cu ocazia jubileului, să apară și o ediție românească a lui Alfred Musset.

✽

Sinaia—Rucăr și Bran. În lipsa cea mare de literatură practică de informațiune pentru călători, voluminoasa carte a d-lui Mihail Gold, tânăr licențiat al universității din București, intitulată „În munții Si-

naiei, Rucărului și Branului” n'a fost primită cu atențiunea ce ar fi meritat-o prin temeinicia cu care e redactată. În timpul din urmă nevoia acestei literaturi practice, care, fie sub forma unei călăuze, fie ca simple impresii de călătorie, cari desvălesc podoabele naturii din regiunile românești, se simte tot mai tare. După „România pitorească” a d-lui Vlahuță și volumele de prețioase deslușiri retrospective ale d-lui Iorga, iată răsărind alte cărți de acest gen. Adam ne-a dat Constanța. În „Luceafărul” din vara aceasta s'a făcut descrierea pozițiilor din regiunea Oltului. În albumul turiștilor români, redactat de d-l Zigara-Samurcaș se dau contribuiri la cunoașterea altor particularități din pitorescul României. Iar astăzi d-l Gold, într'o lucrare cu totul serioasă, însoțită de date statistice prețioase, de informații geografice și topografice, cu reproduceri fotografice și o hartă, ne desfășoară grandiosul tablou al Carpaților, dela Sinaia la Rucăr, și de aci trecând peste plaiurile Branului în Ardeal. În întocmirea lucrării sale, d-l Gold (d-sa e german după tată, iar după mamă nepot al d-lui ministru Haret) s'a condus mai întâiu de experiențele proprii, cunoscând persoane, prin călătoriile de ani de zile, toate colțșoarele tănuite ale acestor munți. Autorul dovedește un spirit rar de observație în fixarea podoabelor și a părților romantice, dovedind chiar, cu această ocazie, frumoase calități de scriitor. Am dori ca și la noi în Ardeal această însemnată carte să-și găsească un mare număr de cetitori.

♦♦♦♦

Poșta Redacției.

— *Manuscrisele nu se înapoiază.* —

Bucurește anul. Dintre epigramele trimise, publicăm pe cea mai actuală și mai nimerită

Scurtule de-acum adio,
Publicând Lumini de lună,
Poți să zici literaturii
Noapte bună!

X. Y. Șimleu. Începutul merită să fie reținut pentru înveselirea cetitorilor:

O, copilă, adeseori visez de tine
Adeseori te văd în brațe la mine,
A ta guriță acoperită este
Prin sărutări fără de veste.

Un cetitor, Bucovina. Vă mulțumim pentru bunăvoință. Nici unui redactor din lume nu i se poate cere să cunoască tot ce se publică. Ne spuneți că „Prea Sus” de d-l Ion Chiru-Nanov a mai apărut odată în „Falanga” Nr. 10. D-l Chiru-Nanov ne-a trimis-o ca manuscris și ne mai cere și onorar, pe care eră să-l expediem tocmai când am primit rândurile d-voastră. Lăsăm cetitorilor să judece gluma d-lui Chiru-Nanov.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.